

จดหมายข่าว สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

National Institute of Animal Health [NIAH] Newsletter

รวมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ISSN 0858-4516

ปีที่ 3 ฉบับที่ 6 (กันยายน - ตุลาคม 2537)

กาฬโรค (Plague)

น.สพ.ดร. วิจิตร สุขเทพณ์

กาฬโรคเป็นโรคติดต่อชนิดหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่ทำให้เกิดโรคในหนู และในสัตว์ฟันแทะชนิดอื่นรวมทั้งในคนด้วย โดยมีหมัดหนูเป็นพาหะที่สำคัญ ที่นำโรคจากสัตว์ตัวหนึ่งไปยังสัตว์อีกตัวหนึ่ง หรือจากสัตว์ไปสู่คน ส่วนสัตว์ชนิดอื่น เช่น สุนัข แมว มีโอกาสเป็นโรคนี้น้อยมาก โดยติดต่อทางการกินอาหาร แต่ไม่พบมีรายงานการป่วยของโรคนี้ในโคและกระบือ

กาฬโรคมีการบันทึกไว้ว่าเกิดมานานแล้ว ในประเทศอินเดียมีการระบาดของโรคนี้ในปี พ.ศ.2439-2460 ซึ่งมีผู้เสียชีวิตประมาณ 10,000,000 คน นอกจากนี้ยังมีรายงานว่าโรคเกิดขึ้นในประเทศจีน ไชบีเรีย ตอนใต้ของประเทศรัสเซีย อุยกานดา ภาคตะวันออกกลาง ภาคตะวันตก และภาคใต้ของทวีปแอฟริกา อาเจนตินา อังกฤษ(ลอนดอน) อเมริกาใต้ และตะวันออกไกล

สาเหตุของโรค

โรคนี้เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Yersinia pestis* (*Pasteurella pestis*) จุลชีพนี้เป็นรูปแท่งสั้น ข้อมติดสีแกรมลบ (Gram negative) และจะเห็นลักษณะติดสีที่หัวท้ายของตัวเชื้อชัดเจน

การติดต่อของโรค

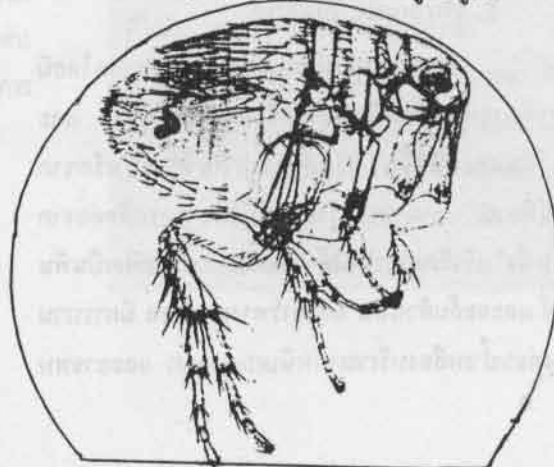

1. โดยการกัดของพาหะนำโรค คือ หมัดหนู ชนิดของหมัดหนูที่เป็นพาหะนำโรคที่สำคัญ ได้แก่

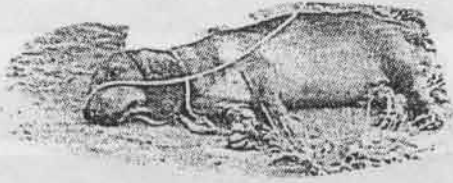
Xenopsylla cheopis

Nosopsyllus fasciatus

ซึ่งเป็นตัวแพร่โรคจากหนูไปยังหนู จากหนูไปยังสัตว์ฟันแทะ (Rodent) ชนิดอื่นๆ และจากหนูไปสู่คน

2. โดยการกินสัตว์ป่วยด้วยโรคนี้ เช่น สุนัขและแมว กินหนู หรือสัตว์ฟันแทะชนิดอื่นที่ป่วยด้วยโรคนี้

3. การติดต่อของคน

3.1 โดยถูกหมัดหนูกัด

3.2 โดยการสัมผัสสัตว์ป่วยหรือซากสัตว์ที่ตายด้วยโรคนี้

3.3 ทางลมหายใจ หรือสิ่งที่ถูกขับจากทางเดินหายใจของผู้ป่วย

4. สุนัขและแมว เป็นพาหะนำโรคมาสู่คนได้ โดยการนำเอาหมัดที่มีเชื้อกาฬโรค ที่ติดมาจากหนูหรือสัตว์ฟันแทะชนิดอื่น

อาการของโรค

1. Bubonic plague

กลุ่มอาการนี้เกิดขึ้นบ่อยและพบมากโดยมีสาเหตุจากหนูหรือหมัดหนูที่มีเชื้อกาฬโรคกัดคน และสัตว์ฟันแทะชนิดอื่น หรือสัมผัสถูกสัตว์ป่วย หรือซากสัตว์ที่ตาย อาการของโรคกลุ่มนี้ไม่สามารถติดต่อจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งได้ โดยมีอาการ โลหิตเป็นพิษ มีไข้ และจะสั่นตัวนอน มีอาการทางประสาท มีการบวมของต่อมน้ำเหลืองบริเวณขาหนีบ(Inguinal) และอาจพบ

การอักเสบแบบมีเลือดออก และมีเนื้อตายร่วมกับการขยายใหญ่ของต่อมน้ำเหลือง ที่อยู่ใกล้กับบริเวณที่ถูกหมัดหนูกัด ในรายที่ไม่ได้รับการรักษามีอัตราการตายสูงประมาณ 50%-60%

2. Pneumonic plague

กลุ่มอาการนี้คล้ายกลุ่มแรกแต่การติดเชื้อกลุ่มนี้เกิดที่ระบบหายใจ โดยเฉพาะในปอด สามารถติดต่อจากคนหนึ่งไปคนหนึ่งโดยการหายใจเอาลมหายใจของผู้ป่วย หรือสิ่งขับออกของผู้ป่วยทางระบบหายใจ และตายด้วยอาการปอดบวมเฉียบพลัน(Acute lobar pneumonia)

3. Carbuncular plague

กลุ่มอาการนี้มีสาเหตุจากการถูกหมัดหนูที่มีเชื้อโรคกัด แล้วเกิดเนื้อตายของผิวหนังบริเวณนั้นอย่างรวดเร็ว ต่อมาจะเกิดอาการโลหิตเป็นพิษ และตายในที่สุด

อาการในสุนัขและแมว พบว่าสัตว์จะมีไข้สูง มีการอักเสบของต่อมน้ำเหลือง ในรายรุนแรงจะมีการปอดบวมและล้มตายลงได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแมว

ระยะการฟักตัวของเชื้อโรค

ประมาณ 2 - 10 วัน

การตรวจวินิจฉัย

โดยการเพาะแยกเชื้อจากอวัยวะสัตว์ที่สงสัยว่าป่วยตายด้วยโรคนี้ หรือโดยการเจาะเลือด หรือ น้ำเหลืองจากต่อมน้ำเหลือง ที่มีลักษณะบวมอักเสบจากสัตว์ที่สงสัยว่าป่วยมาทำการย้อมสี และเพาะแยกพิสูจน์เชื้อในห้องปฏิบัติการ

การรักษา

ต้องทำอย่างฉับพลันโดยใช้ยาปฏิชีวนะพวก Streptomycin, Tetracycline, Chloramphenicol และ Cotrimoxazole พบว่าถ้าใช้ Streptomycin ร่วมกับ Tetracycline จะได้ผลดี และควรทำการรักษาติดต่อกันอีก 5 วัน หลังจากที่ถูกภูมิของร่างกายลดลง เพื่อป้องกันไม่ให้โรคกลับมาเป็นอีก

การป้องกัน

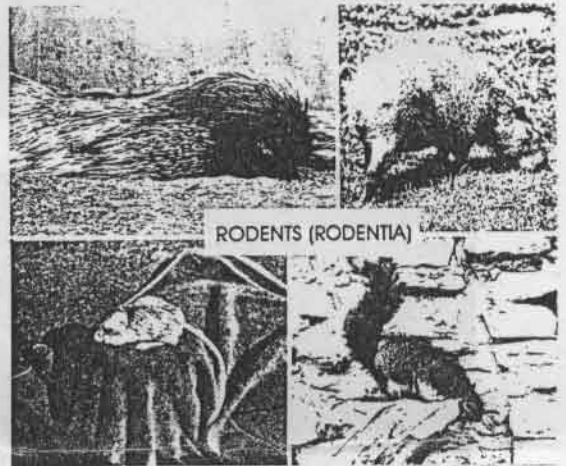
1. กำจัดหนู สัตว์ฟันแทะอื่น ๆ และตัวหัด ซึ่งเป็นพาหะสำคัญในการนำโรค

2. หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับสัตว์ฟันแทะและสัตว์อื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวหัดที่อาศัยอยู่ตามตัวสัตว์ในแหล่งที่เกิดโรค

3. ห้ามนำสัตว์เลี้ยงโดยเฉพาะสุนัขและแมว จากแหล่งที่มีโรคระบาดเข้ามาในประเทศ

4. การใช้วัคซีนในสัตว์ยังไม่มีแต่มีการใช้วัคซีนป้องกันโรคในคน และถ้าเกิดการระบาดของโรคแล้ว การใช้วัคซีนจะได้ผลเพียงเล็กน้อย เพราะต้องให้วัคซีนจำนวน 2 ครั้ง ห่างกัน 1 เดือน จึงจะมีภูมิคุ้มกันต่อโรค ดังนั้นจะต้องมีมาตรการอย่างอื่นในการควบคุมโรคควบคู่ไปด้วย

สรุป

การนำเข้าโคและกระบือจากประเทศอินเดีย คาดว่าคงไม่น่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับโรคกาฬโรค เพราะไม่มีรายงานว่าโคและกระบือป่วยเป็นโรคนี้ และการติดต่อที่สำคัญได้แก่ การกัดของหมัดหนูที่ได้รับเชื้อมา และจากผู้ป่วยที่เป็นโรคโดยทางหายใจ อย่างไรก็ตามสัตว์เลี้ยงบางชนิด เช่น สุนัขและแมวป่วยเป็นโรคนี้ได้แม้ว่าจะพบได้น้อยก็ตาม การติดต่อในสัตว์ติดต่อโดยทางกินอาหารที่มีเชื้อโรคเข้าไป

ดังนั้นขอควรระวังในการนำเข้าโคและกระบือ ได้แก่

□ 1. ตัวเจ้าของสัตว์ เพราะอาจจะเป็นคนอมโรคนี้ก็ได้ถ้ามาจากสถานที่เกิดโรคหรือได้รับเชื้อมาจากคนอื่น

2. สุนัขและแมว เพราะอาจเป็นตัวแพร่โรคนี้ได้เช่นกัน ถ้ามีการนำเอาสุนัขและแมวมาอยู่กับฝูงโคและกระบือที่ไล่ต้อนมาจากแหล่งเกิดโรคระบาด

อย่างไรก็ดีควรมีการกักดูอาการของสัตว์ก่อนนำเข้า ถ้าสงสัยก็ให้เจาะเลือด หรือน้ำเหลืองจากต่อมน้ำเหลือง หรือถ้ามีสัตว์ตายก็ให้ส่งอวัยวะตรวจหาเชื้อโรคจากห้องปฏิบัติการ

ทางที่ดีที่สุด ถ้าสามารถทำได้ควรหลีกเลี่ยงการนำเข้าสัตว์จากแหล่งที่เกิดโรคระบาด

จดหมายข่าว สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

NIAH Newsletter

วัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านสุขภาพสัตว์และกิจกรรมของสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
โดยเป็นสื่อกลาง แลกเปลี่ยนการแก้ปัญหาด้านสุขภาพสัตว์และการเลี้ยงสัตว์

เจ้าของ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกษตรกลาง เขตจตุจักร
กรุงเทพฯ 10900
โทร.579-8908-14, 579-7591 FAX 579-7591, 579-8919

ที่ปรึกษา รองอธิบดีกรมปศุสัตว์ฝ่ายสัตวแพทย์ ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
หัวหน้าคณะผู้เชี่ยวชาญญี่ปุ่น ประจำสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

กองบรรณาธิการ น.สพ.นพพร ศรราชพันธุ์ น.สพ.วัชรชัย ณรงค์ศักดิ์
น.สพ.สุทธิศักดิ์ บุญชิต สพ.ญ.มนทกานต์ วงศ์ภากร

ต้นฉบับ-รูปเล่ม สพ.สมชาย ช่างทอง น.ส.พัชรภรณ์ เกาพาด
น.ส.จุรีรัตน์ โพธิ์ดิว น.ส.เกรียงจิตร พลหาญ

จัดพิมพ์-เผยแพร่ น.สพ.บรรจง อภิวัฒน์นาร น.ส.วันดี แซ่ตั้ง
นางสมนึก จงกลฐากร น.ส.เบญจวรรณ พิพิตรกุล

กำหนดออกทุกๆ 2 เดือน พิมพ์ครั้งละ 1,200 ฉบับ

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

กรมปศุสัตว์ บางเขน กทม.10900

ที่ กษ 0610/(ส) ว.18

ในราชการกรมปศุสัตว์

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน

ใบอนุญาตเลขที่ 1/2521

ไปรษณีย์โทรเลขราชเทวี